

SISÄLLYSLUETTELO

LYHENTEET	XI
ESIPUHE	XIII
1 JOHDANTO	1
1.1 Rikos ja rangaistus	1
1.2 Rikosta ja rangaistusta tutkivat tieteet	9
1.3 Rikoslain uudistus	13
2 RIKOSOIKEUDEN TARKOITUS JA OIKEUTUS	15
2.1 Johdanto	15
2.2 Kriminalisointien perustelu ja tätä koskevat periaatteet.....	17
2.3 Konkreettisen rangaistuksen käytön perustelu – rangaistusteoriat.....	21
2.4 Kansainvälinen ja eurooppalainen rikosoikeus	25
2.4.1 Rikosoikeuden kansainvälistyminen ja eurooppalaistuminen	25
2.4.2 Kansainvälisen ja eurooppalaisen rikosoikeuden osa-alueet	26
3 RIKOSOIKEUDELLINEN OIKEUSLÄHDE- JA TULKINTAOPPI	39
3.1 Lähtökohdat	39
3.2 Mitä rikosoikeudellinen laintulkinta on?	41
3.3 Mihin normiin rikosvastuu voidaan perustaa?	44
3.3.1 Laillisuusperiaate rikosoikeudellisen oikeuslähdeopin tukirankana	44
3.3.2 Kirjoitetun lain vaatimus	46
3.3.3 Epätäsmällisyyskielto	51
3.3.4 Blankorangaistustekniikka	54
3.3.4.1 Johdanto	54
3.3.4.2 Blankorangaistustekniikan suhde kirjoitetun lain vaatimukseen	56
3.3.4.3 Blankorangaistustekniikka ja epätäsmällisyyskielto	58

	3.3.4.4	Taannehtivuuskielto ja rikoslain ajallinen ulottuvuus	65
3.4		Rikosoikeudellinen tulkintaoppi	73
	3.4.1	Johdanto	73
	3.4.2	Tulkinnan kohde ja tulkinta-argumenttien etusijajärjestys	74
	3.4.3	Lailisuusperiaatteen tulkintaa rajoittava vaikutus	78
	3.4.4	Yhteenvedo – tulkintamallin soveltaminen	95
4		RIKOSLAINOPIN KESKEISET KÄSITTEET JA LUOKITTELUT	101
4.1		Yleistä	101
4.2		Teko, toiminta ja laiminlyönti	102
	4.2.1	Rikosoikeudellinen tekokäsite	102
	4.2.2	Toiminta- ja laiminlyöntirikosten erottaminen	104
	4.2.3	Laiminlyöntirikokset	107
		4.2.3.1 Yleistä	107
		4.2.3.2 Vastuuasemaoppi	111
4.3		Tekorikos, vaarantamisrikos ja seurausrikos	116
4.4		Tahallisuus ja huolimattomuus	120
4.5		Yritys, osallisuus ja erityisedellytyksin rajoitetut tunnusmerkistöt	121
5		TUNNUSMERKISTÖN MUKAISUUS	123
5.1		Johdanto	123
5.2		Syy-yhteys	124
	5.2.1	Syy-yhteystarkastelun merkitys rikosoikeudessa ...	124
	5.2.2	Teoreettinen kausaliteettimalli ja sen perustelu ...	127
	5.2.3	Syy-yhteysarvioinnin edellyttämä hypoteettisuus ..	135
	5.2.4	Hyväksyttävän epävarmuuden aste laiminlyöntirikoksissa	140
5.3		Teon huolimattomuus eli teon objektiivinen huolimattomuusarviointi	146
	5.3.1	Teon huolimattomuuden idea ja käyttötilanteet	146
	5.3.2	Teon luonne kielletynä tai sallittuna riskinottona ..	151
		5.3.2.1 Johdanto	151
		5.3.2.2 Selvästi kielletyn riskinoton tapauksia ..	152
		5.3.2.3 Sallitun ja kielletyn riskinoton raja- tapauksia	153
		5.3.2.4 Selviä sallitun riskinoton tapauksia	156
		5.3.2.5 Uhrin riskinoton merkitys	158
	5.3.3	Riskinoton relevanssi	160

5.3.4	Seurauksen ennalta-arvattavuus	164
5.4	Vaarantaminen	166
5.4.1	Johdanto	166
5.4.2	Konkreettinen vaara	167
	5.4.2.1 Arviointikriteerit	167
5.4.3	Abstrakti vaara (on omiaan -tunnusmerkistöt)	170
	5.4.3.1 Arviointikriteerit	170
	5.4.3.2 Abstraktin vaaran toinen tulkintamalli ..	175
5.4.4	Yleinen vaara	177
	5.4.4.1 Konkreettinen yleinen vaara	177
	5.4.4.2 Abstrakti yleinen vaara	180
5.5	Tahallisuus	181
5.5.1	Alustavia huomautuksia	181
5.5.2	Tahallisuuden ja huolimattomuuden erottamis- perusteista	184
5.5.3	Tahallisuuden teoreettinen perusta	185
5.5.4	Seuraustahallisuus	188
	5.5.4.1 Kolmijaottelu ja sen perusteet	188
	5.5.4.2 Tarkoitustahallisuus (dolus determinatus)	189
	5.5.4.3 Varmuustahallisuus (dolus directus)	194
	5.5.4.4 Dolus eventualis	196
5.5.5	Olosuhdetahallisuus muun kuin vaaran osalta	202
5.5.6	Tunnusmerkistön vaaraelementtejä koskeva tahallisuus	208
5.5.7	Kvalifioitu tieto	210
5.5.8	Tahallisuus ja laiminlyönti	211
5.5.9	Tahallisuus ja erehdys	213
	5.5.9.1 Kannan määrittely	213
	5.5.9.2 Tunnusmerkistöerehdys	214
5.5.10	Tahallisuus ja päihtymys	221
5.6	Huolimattomuus	222
5.6.1	Yleistä	222
5.6.2	Tunnusmerkistön mukaisuus	225
	5.6.2.1 Seuraus	225
	5.6.2.2 Muut elementit	233
	5.6.2.3 Laiminlyöntirikokset	235
5.6.3	Törkeä huolimattomuus	237
5.7	Suostumus	241

6	OIKEUDENVASTAISUUS	245
6.1	Käsitteen määrittely	245
6.2	Hätävarjelu	247
6.2.1	Yleistä	247
6.2.2	Hyökkäyksen luonne	248
6.2.3	Suojeltavat oikeushyvät	253
6.2.4	Puolustusteon tarpeellisuus	254
6.2.5	Puolustettavuusarviointi	256
6.2.6	Tieto hätävarjelutilanteesta	257
6.2.7	Provokaatio hätävarjelu-oikeuden hyväksikäyttämisen tarkoituksessa	258
6.2.8	Itseapu ja jokamiehen kiinniotto-oikeus	258
6.3	Voimakeinojen käyttö	260
6.4	Pakkotila	266
6.4.1	Lähtökohdan määrittely ja rajausta	266
6.4.2	Pelastettavat arvot	266
6.4.3	Välitön ja pakottava vaara	268
6.4.4	Arvokkaampi etu pakkotilassa	271
6.5	Viranomaisten toimivalta muissa tapauksissa	274
6.6	Oikeudenvastaisuus ja rikosoikeudellinen huolimattomuus	275
7	SYLLISYYS	277
7.1	Johdanto	277
7.2	Henkisen valmiuden puutteellisuus	280
7.2.1	Puuttuva vastuikä rangaistusvastuun yleisenä edellytyksenä	280
7.2.2	Syntakeisuus rangaistusvastuun yleisenä edellytyksenä	281
7.2.2.1	Syntakeettomuus	281
7.2.2.2	Alentunut syntakeisuus	285
7.2.2.3	Itse aiheutettu päihtymys tai tajunnan häiriö	286
7.3	Hätävarjelu- ja voimakeinojen käytön liioittelu	289
7.4	Pakkotila anteeksiantoperusteena	293
7.5	Kieltoerehdys	295
7.6	Esimiehen käsky	303
7.7	Vastuusta vapauttavaa seikkaa koskeva erehdys	304
8	YRITYS	309
8.1	Yleistä	309
8.2	Käsitteen määrittely	309
8.3	Yrityksen alkupiste	313

8.4	Yritys ja tahallisuus	314
8.5	Rangaistava yritys ja kelvoton yritys	317
8.6	Yrityksestä luopuminen ja tehokas katuminen	325
8.7	Laiminlyönti ja yritys	328
9	OSALLISUUS	329
9.1	Lähtökohtia	329
9.2	Osallisten rankaisemisen perustelu	331
9.3	Rikoskumppanuus	333
9.4	Välillinen tekeminen	339
9.5	Avunanto	346
9.6	Yllytys	354
9.7	Agent provocateur	358
9.8	Poikkeussääntöjä	360
9.9	Erietyiset henkilöön liittyvät olosuhteet	363
9.10	Vastuun kohdentaminen	364
10	OIKEUSHENKILÖN RANGAISTUSVASTUU	367
10.1	Johdanto.....	367
10.2	Soveltamisalaan kuuluvat oikeushenkilöt ja rikostyytit	369
10.3	Vastuun rakenne	371
10.3.1	Rikosedellytys – rikos oikeushenkilön toiminnassa	371
10.3.1.1	Luonnollisen henkilön rikos	371
10.3.1.2	Oikeushenkilön toiminnassa tehty rikos	373
10.3.2	Moite-edellytys – oikeushenkilöön kohdistettavan moitteen peruste	375
10.3.2.1	Johdanto	375
10.3.2.2	Samastaminen – johtohenkilön osallisuus tai rikoksen salliminen	376
10.3.2.3	Organisaatiohuolimattomuus – oikeushenkilön huolimattomuuteen perustuva vastuu	383
10.4	Yhteisösakon tuomitsematta jättäminen	397
10.4.1	Johdanto.....	397
10.4.2	Vähäisyysperuste	398
10.4.3	Kohtuuttomuusperuste.....	400
11	RIKOSKONKURRENSSI	405
11.1	Yleistä	405
11.2	Lainkonkurrenssi	407
11.3	Rikosten yksiköiminen	414

12	SUOMEN RIKOSOIKEUDEN SOVELTAMISALA	423
12.1	Rikosoikeudellinen toimivalta ja rikosoikeuden soveltamisala	423
12.2	Rikosoikeudelliset toimivaltaperiaatteet ja liittymäsäännöt..	425
12.3	Suomessa tehty rikos ja rikoksen tekopaikka	426
12.4	Ekstraterritoriaaliset toimivaltaperiaatteet	433
12.5	Kaksoisrangaistavuuden vaatimus	443
12.6	Valtakunnansyyttäjän syytemääräys	444
12.7	Kansallisesti rajoittuneet rikokset	446
13	VANHENTUMINEN	449
13.1	Yleistä	449
13.2	Miten vanhentumisaika lasketaan	450
13.3	Syyteoikeuden vanhentuminen.....	450
13.4	Rangaistuksen tuomitsemisen estävä vanhentuminen	459
13.5	Tuomitun rangaistuksen raukeaminen.....	460
13.6	Muita tapauksia.....	462
13.7	Kuolemantapaus ja vanhentuminen	464
	LÄHTEET	465
	ASIAHAKEMISTO	485
	OIKEUSTAPAUSHAKEMISTO	499